

นโยบายและกลไกการส่งเสริมการปลูกพืชสวน (ทุเรียน) ขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น และภาครัฐในจังหวัดศรีสะเกษ

POLICY AND MECHANISM FOR PROMOTING HORTICULTURE (DURIAN) OF THE LOCAL GOVERNMENT AND GOVERNMENT IN SISAKET PROVINCE

ฐานิดา มั่นคง

Thanida Mankong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Siraket Buddhist College

E-mail: Thanida.man@mcu.ac.th

ได้รับบทความ: 11 พฤศจิกายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 พฤศจิกายน 2562; ตอปรับตีพิมพ์: 15 ธันวาคม 2562

Received: November 11, 2019; Revised: November 28, 2019; Accepted: December 15, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษานโยบายการส่งเสริมการปลูกพืชสวน(ทุเรียน) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาครัฐในจังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อศึกษากลไกการส่งเสริมการปลูก พืชสวน(ทุเรียน) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาครัฐในจังหวัดศรีสะเกษ 3) เพื่อวิเคราะห์ สถานการณ์และแนวโน้มการส่งเสริมการปลูกพืชสวน(ทุเรียน) ในจังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้ระเบียบวิธี วิจัยเชิงคุณภาพ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มผู้ให้ ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารส่วนงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ กำหนดและกำกับ ติดตามนโยบาย และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า นโยบายที่ เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการปลูกทุเรียนในจังหวัดศรีสะเกษ มี 4 นโยบายหลัก ได้แก่ นโยบายการ บริหารจัดการพื้นที่เกษตร, นโยบายการเกษตรแปลงใหญ่, นโยบายศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการผลิต สินค้าเกษตร และนโยบายมาตรฐานสินค้าเกษตร ส่วนกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายใช้โครงการ ย่อยๆ ต่างๆ ที่หน่วยงานต้นสังกัด คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นผู้กำหนด โดยมีข้าราชการ และส่วนงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน จากการศึกษา พบว่า การส่งเสริมการปลูกทุเรียนของภาครัฐ ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ต่อครัวเรือน ในพื้นที่ทำการ ปลูกทุเรียนเพิ่มมากขึ้น กลไกการส่งเสริมในรูปแบบกิจกรรม โครงการต่างๆ ที่ทำร่วมกันกับ ภาคเอกชน ทำให้ผลผลิตมีราคาสูง และไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค อีกทั้งผลผลิตส่วน

ใหญ่เป็นการผลิตเพื่อส่งออก ปัญหาที่รอการแก้ไขคือการนำผลผลิตนอกพื้นที่เข้ามาจำหน่ายทำให้ไม่สามารถควบคุมมาตรฐานได้

คำสำคัญ: นโยบาย, ส่งเสริม, พืชสวน,ทุเรียน,

Abstract

This research With objectives 1) to study the policy Promoting the cultivation of horticulture (durian) by the local authorities and the government in Sisaket Province 2) to study the mechanism Horticultural promotion (Durian) promotion of the local government and the government in Sisaket Province 3) to analyze the situation and trends of horticultural promotion (Durian) in Si Sa Ket province By using qualitative research methods Data collection was done by studying documents and in-depth interviews. From the key informants, namely government sector executives And local government organizations That is related to the determination and monitoring of policies and groups of durian farmers Tools used include In-depth interview Data analysis used content analysis.The research found that Policies related to the promotion of durian cultivation in Si Sa Ket province are 4 main policies which are agricultural management policy, large plots agricultural policy, agricultural product production promotion center policy And agricultural product standard policy The mechanism for driving the policy will be Various sub-projects that the agency is the Ministry of Agriculture and Cooperatives. With civil servants And government sector And local government organizations Is the main mechanism to drive. From the study, it is found that the promotion of durian cultivation by the government Resulting in farmers having an income per household In the area where durian cultivation is increasing . Mechanisms of activity promotion Projects jointly organized with the private sector Resulting in high productive prices And not enough to meet the needs of consumers and most products Is a production for export The problem that is waiting to be solved is that the products are being sold outside the area. Causing unable to control the standard

Keyword: Policy, promotion, horticulture, durian,

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ผลิตทุเรียนเป็นอันดับหนึ่งของโลก โดยปี 2556 มีพื้นที่ปลูกทุเรียน 641,248 ไร่ เป็นพื้นที่ให้ผลแล้ว 572,454 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 89.27 ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งประเทศ ผลผลิตรวม 562,713 ตัน มีการส่งออกทุเรียนสด 372,750 ตัน คิดเป็นร้อยละ 66.24 ของปริมาณผลผลิตทั้งหมด เป็นมูลค่า 7,513 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557) พบว่าในปี 2552-2556 ความต้องการบริโภคทุเรียนสดภายในประเทศเริ่มลดลงจาก 361,973 ตันในปี 2552 เป็น 189,963 ตัน ในปี 2556 หรือลดลงร้อยละ 18.41 ต่อปี ในขณะที่การส่งออกทุเรียนสดและผลิตภัณฑ์ในปี 2552-2556 เพิ่มขึ้นจากปริมาณ 279,571 ตัน มูลค่า 4,952.39 ล้านบาทในปี 2552 เป็นปริมาณ 367,770 ตัน มูลค่า 7,513 ล้านบาทในปี 2556 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.82 และร้อยละ 13.51 ต่อปี ตามลำดับ เนื่องจากความต้องการของตลาดต่างประเทศยังมีอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะตลาดสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นตลาดหลักสำหรับทุเรียนสดของไทยปรับตัวสูงขึ้น ราคาทุเรียนหอมทองเกรดคละที่เกษตรกรขายได้ในช่วงปี 2552-2556 เพิ่มขึ้นจากกิโลกรัมละ 21.52 บาทในปี 2552 เป็นกิโลกรัมละ 39.90 บาทในปี 2556 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.46 ต่อปี สำหรับราคาทุเรียนพันธุ์ชะนีเกรดคละเพิ่มขึ้นจากกิโลกรัมละ 12.89 บาทในปี 2552 เป็นกิโลกรัมละ 15.15 บาทในปี 2556 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.91 ต่อปี ส่วนราคาส่งออกทุเรียนสดในปี 2552-2556 เพิ่มขึ้นจากกิโลกรัมละ 16.06 บาทในปี 2552 เป็นกิโลกรัมละ 18.32 บาทในปี 2556 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.59 (ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2561)

จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ที่สุดในประเทศ มีประชากร 2,458,370 คน เป็นเกษตรกรประมาณ 222,340 ครัวเรือน ผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) ภาคเกษตรของจังหวัดศรีสะเกษประมาณ 28,590 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 37 ของ GPP จังหวัด รายได้ของเกษตรกรประมาณ 73,280 บาทต่อครัวเรือน อาชีพการเกษตรที่สำคัญคือการทำนา และการเพาะปลูกพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น และมีบางส่วนที่ปลูกไม้ผลและยางพารา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุเรียน ซึ่งแม้ว่าศรีสะเกษจะไม่ได้อยู่ในพื้นที่ที่เป็นแหล่งผลิตสำคัญของทุเรียน แต่มีบางจุดบางพื้นที่ที่มีศักยภาพสามารถปลูกทุเรียนได้ และเป็นทุเรียนที่มีคุณภาพดี มีความโดดเด่นเฉพาะตัว คือเนื้อนุ่ม ละเอียดยาว ห้าง ไม่แฉะติดมือ รสชาติดี มัน ไม่หวานจัด กลิ่นไม่แรง สีสวย มีพูที่สวยงาม พื้นที่ปลูกทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษอยู่ในเขตอำเภอขุนหาญ กันทรลักษ์ และอำเภอศรีรัตนะ มีพื้นที่รวมทั้งหมดประมาณ 2,500 ไร่ เป็นพื้นที่ปลูกทุเรียนที่ให้ผลแล้วร้อยละ 85 มีเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนราว 500 ครัวเรือน ปริมาณผลผลิต 4,000 ตัน รายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ประมาณ 423,400 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งสูงกว่ารายได้ของเกษตรกรที่ปลูกข้าวต่อครัวเรือน ซึ่งสูงกว่ารายได้ของเกษตรกรที่ปลูกข้าวและพืชไร่ ผลผลิตทุเรียนของศรีสะเกษร้อยละ 80 เป็นทุเรียนส่งออก โดยส่งออกไปยังตลาดจีนเป็นหลัก (ศูนย์ปฏิบัติการข้าวส่งเสริมการเกษตร จังหวัดศรีสะเกษ,

2557) แต่จากความนิยมบริโภคทุเรียนในปัจจุบัน รัฐบาลจึงได้มีการจัดการประกวดทุเรียน และจัดทำมาตรฐานทุเรียนเพื่อการส่งออก ทำให้ได้ทุเรียนพันธุ์ที่มีลักษณะตามต้องการ ทั้งในด้านรูปทรง กลิ่น และรสชาติ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ตลาดการบริโภคทั้งในและต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้นส่งผลให้ชาวสวนมีการปลูกทุเรียนเพื่อสนองความต้องการของตลาดเพิ่มขึ้น โดยมุ่ง ปลูกทุเรียนพันธุ์ที่เป็นพันธุ์เพื่อการค้าเป็นหลักจากข้อเท็จจริงที่กล่าวจะเห็นว่า ทุเรียนในจังหวัดศรีสะเกษ ยังคงเป็นที่ยอมรับในด้านรสชาติและความอร่อย แต่ด้วยพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงเกิดแรงจูงใจในการที่จะศึกษา ค้นคว้า หาพื้นที่เกษตรกรรมที่มีอยู่เพื่อการปลูกทุเรียนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีการนำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System : GIS) ร่วมกับเทคโนโลยีการสำรวจระยะไกล (Remote Sensing : RS) ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชาวสวนทุเรียนในพื้นที่ มาช่วยในการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการหาพื้นที่ที่มีศักยภาพและเหมาะสม ในการปลูกทุเรียนในจังหวัดศรีสะเกษ อย่างแท้จริง (พิรพร พร้อมเทพ, 2558)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจมุ่งศึกษาถึง นโยบาย และกลไก การส่งเสริมการปลูกพืชสวน (ทุเรียน) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาครัฐในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อเป็นการส่งเสริมการปลูกพืชสวน (ทุเรียน) ให้เกิดขึ้นในจังหวัดศรีสะเกษ ด้วยนโยบาย และกลไก การส่งเสริมการปลูกพืชสวน (ทุเรียน) และเป็นการลดปัญหาการปลูกพืชสวนทุเรียนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบาย การส่งเสริมการปลูกพืชสวนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาครัฐ ในจังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษากลไก การส่งเสริมการปลูกพืชสวนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาครัฐในจังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มการส่งเสริมการปลูกพืชสวน (ทุเรียน) ในจังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Document Research) โดยการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่างๆ จากหนังสือ บทความ กฎหมายต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง หนังสือสั่งการ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาสภาพข้อเท็จจริงรวมถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เป็นเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำเนินนโยบาย และกลไกการส่งเสริมการปลูกทุเรียน ในจังหวัดศรีสะเกษ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบการอธิบายเชิงพรรณนา (Descriptive method)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเรื่อง นโยบายและกลไกการส่งเสริมการปลูกพืชสวน (ทุเรียน) ของ อปท. และภาครัฐในจังหวัดศรีสะเกษ มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ได้แก่ กลุ่มข้าราชการหน่วยงานเอกชน ที่ดูแลเกี่ยวกับการกำหนด การกำกับนโยบาย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 2 คือ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง คือ นายหมุน แซ่จิ่ง ประธานสภาเกษตรกรจังหวัดศรีสะเกษ และหลังจากนั้นใช้เทคนิคการโยนลูก (Snow ball) ในการแนะนำผู้ให้ข้อมูลคนต่อไป โดยมีเงื่อนไขหลักว่า ผู้ที่ได้รับการแนะนำจะต้องเป็นเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนที่เข้าร่วมโครงการของภาครัฐ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In- depth Interview) โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มข้าราชการ หน่วยงานเอกชน ที่ดูแลเกี่ยวกับการกำหนด การกำกับนโยบาย คือ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอกันทรลักษ์ เกษตรอำเภอสรีรัตนะ เกษตรอำเภอนาเยีย พานิชย์จังหวัด ผู้อำนวยการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยพืชสวนจังหวัด หอการค้าจังหวัด นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษ และ กลุ่มที่ 2 คือ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน มีประเด็นสัมภาษณ์ 3 ด้าน คือ

- ด้านแนวคิดและสาระสำคัญของนโยบายและกลไกสนับสนุนพืชสวน (ทุเรียน)
- ด้านกระบวนการและระเบียบปฏิบัติในการนำนโยบายไปปฏิบัติ
- ด้านผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากโดยการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่างๆ จากหนังสือ บทความ ฎหมายต่างๆที่มีความเกี่ยวข้อง หนังสือสั่งการ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาสภาพข้อเท็จจริงรวมไปถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆที่เป็นเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำเนินนโยบาย และกลไกการส่งเสริมการปลูกทุเรียน ในจังหวัดศรีสะเกษ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบการอธิบายเชิงพรรณนา (Descriptive method) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ได้ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล 2 รูปแบบ คือ การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) และการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 3 ส่วน (1) ศึกษา วิเคราะห์นโยบาย การส่งเสริมการปลูกพืชสวน (ทุเรียน) ของ อปท. และภาครัฐ (2) ศึกษาวิเคราะห์กลไก การส่งเสริมการปลูกพืชสวนของ อปท. และภาครัฐ (3) เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มการส่งเสริมการปลูกทุเรียน โดยจะพิจารณาจากข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) จาก

เอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมทั้งวิธีการวิเคราะห์อื่นๆ เช่นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic induction) โดยสร้างข้อมูลเป็นข้อสรุปชั่วคราว แล้วเชื่อมโยงข้อสรุปย่อยต่างๆ เพื่อแสดงความสัมพันธ์และนำไปสู่ข้อสรุปที่ใหญ่ขึ้น และการวิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงข้อมูล (Comparative analysis) โดยการเปรียบเทียบจากความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลที่มี

ผลการวิจัย

จากการศึกษานโยบายและทิศทางการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตร พบว่ามี นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการปลูกทุเรียนในจังหวัดศรีสะเกษ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีรัฐอยู่ 4 นโยบาย ดังนี้

1. การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) ซึ่งทุเรียนเป็นพืชที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศเขตความเหมาะสมในการปลูกพืช โดยจังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดหนึ่งในเขตพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับการปลูกทุเรียน คือพื้นที่ อำเภอกันทรลักษ์ ใน 6 ตำบล คือ ตำบลจานใหญ่ ตำบลชำ ตำบลตระกาจ ตำบลทุ่งใหญ่ ตำบลภูเงิน และตำบลหนองหญ้าลาด

2. การส่งเสริมการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่ซึ่งแปลงใหญ่ในจังหวัดศรีสะเกษ ที่กรมส่งเสริมการเกษตรคัดเลือกไว้มี 4 แปลง เป็นแปลงใหญ่ข้าว 3 แปลง และทุเรียน 1 แปลง แปลงใหญ่ทุเรียนอยู่ที่หมู่ 7 ตำบลตระกาจ อำเภอกันทรลักษ์ มีเกษตรอำเภอกันทรลักษ์เป็นผู้จัดการ ซึ่งกำหนดขอบเขตพื้นที่แปลงใหญ่ไว้ประมาณ 1,200 ไร่ เป็นพื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทานเกษตรกรที่มารวมกันผลิตเป็นแปลงใหญ่มีจำนวนประมาณ 100 ราย ประเด็นส่งเสริมเน้นหนัก คือการผลิตทุเรียนคุณภาพดีตามมาตรฐาน GAP

3. ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ซึ่งจังหวัดศรีสะเกษมี ศูนย์เรียนรู้ทั้งหมด 22 ศูนย์ เป็นศูนย์ที่มีทุเรียนเป็นสินค้าหลักจำนวน 1 ศูนย์ คือศูนย์เรียนรู้ที่หมู่ 7 ตำบลตระกาจ อำเภอกันทรลักษ์ ซึ่งเป็นจุดเดียวกับแปลงใหญ่การผลิตทุเรียน พบว่า เกษตรกรเจ้าของศูนย์เรียนรู้เป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์พร้อมที่จะเป็นต้นแบบและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เกษตรกรรายอื่นได้ นอกจากนั้นแปลงเรียนรู้มีขนาดใหญ่พอที่จะใช้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติและมีเครื่องมืออุปกรณ์พร้อมที่จะใช้ในการจัดฝึกอบรม แต่มีข้อจำกัดด้านฐานการเรียนรู้ยังไม่พร้อมมากนักต้องพัฒนาให้เป็นฐานการเรียนรู้ที่ค่อนข้างถาวรมีองค์ความรู้และตัวอย่างของจริงประกอบอย่างชัดเจน และหลักสูตรการเรียนรู้ยังไม่มี ความชัดเจนมากนัก ไม่มีหลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นมาตรฐาน รวมทั้งไม่มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ในแต่ละช่วงเวลา ศูนย์เรียนรู้ดังกล่าวนี้จะต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมให้มีความสมบูรณ์ พร้อมทั้งจะให้บริการและเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่มีคุณภาพและเกิดประโยชน์กับเกษตรกรในพื้นที่อย่างแท้จริงต่อไป

4. กระบวนการผลิตและมาตรฐานสินค้าเกษตรเป็นทิศทางการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรที่จะต้องผลิตตามคำแนะนำเกษตรที่ดีเหมาะสม (Good Agricultural Practice : GAP) และผลผลิตหรือสินค้าเกษตรนั้นจะต้องได้มาตรฐานสินค้าเกษตร (Thai Agricultural Standard) ซึ่งแนวทางการพัฒนาการผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษนั้น จะต้องเริ่มจากการกำหนดขอบเขตพื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับการปลูกทุเรียนตามหลัก Zoning เพื่อกำหนด พื้นที่หรือเข้าไปพื้นที่ให้ชัดเจน ว่ามีพื้นที่ใดบ้างที่จะส่งเสริมการผลิตทุเรียนเพื่อการส่งออกปจัน พื้นที่ นั้นอยู่ตรงไหน มีขอบเขตและจำนวนพื้นที่เท่าไร มีเกษตรกรที่ครัวเรือน เป็นต้น และใช้หลักการตามนโยบายแปลงใหญ่เป็นเป้าหมายในการพัฒนา คือต้องทำให้เกิดการรวมกันผลิตในลักษณะแปลงใหญ่ โดยมีผู้จัดการเป็นผู้ขับเคลื่อนการทำงานทั้งหมด และใช้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้และเสริมสร้างให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในลักษณะเกษตรกรพัฒนาเกษตรกรด้วยกันเอง โดยใช้ระบบและวิธีการทำงานส่งเสริมการเกษตร รูปแบบ MRCF System เป็นเครื่องมือหรือกลไกสำคัญในการเข้าทำงานกับเกษตรกรในพื้นที่ ทั้งนี้ จะต้องทำการผลิตสินค้าให้เป็นไปตามมาตรฐานและกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษา พบว่า กลไกหลักขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และภาครัฐในการส่งเสริมการปลูกทุเรียน คือการใช้หน่วยงานย่อยของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร สภาเกษตร ศูนย์วิจัยพืชสวน รวมไปถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด กรมการค้าภายใน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สำนักงานจังหวัด หอการค้าจังหวัด ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ สมาคมการท่องเที่ยว เป็นต้น เป็นกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายหลักให้ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบายได้ ซึ่งในจังหวัดศรีสะเกษ ได้มีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 จนถึงปัจจุบัน จนสามารถยกระดับการผลิตทุเรียน สู่อการผลิตทุเรียนคุณภาพสูง (Premium Grade) ทำให้ทุเรียนภูเขาไฟ พันธุ์หมอนทองของจังหวัดศรีสะเกษ ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ได้สำเร็จ

จากกลไกการส่งเสริมของภาครัฐและส่วนงานที่เกี่ยวข้องส่งผลให้เกิดรูปแบบการดำเนินการทุเรียนพรีเมียมแบบบูรณาการ (ทุเรียนโมเดล) ส่งผลให้ทุเรียนภูเขาไฟของจังหวัดศรีสะเกษได้รับความนิยมจากผู้บริโภคอย่างมาก โดยเฉพาะปัจจุบันเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการกำกับดูแลการผลิตจากภาครัฐอย่างเข้มแข็ง จึงทำให้ราคาสูง อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ต่ำกว่า 150 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น เศรษฐกิจในภาพรวมของจังหวัดดีขึ้น โดยเฉพาะในเขตอำเภอกันทรลักษ์ อำเภอบุณฑล และอำเภอศรีรัตนะ นอกจากนั้นยังเกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม และรูปแบบการท่องเที่ยววิถีชีวิตในจังหวัดศรีสะเกษ

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยจากข้อมูลที่ได้ศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้บริหารส่วนงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกำหนดและกำกับ ติดตามนโยบาย และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพืชสวนทุเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาครัฐในจังหวัดศรีสะเกษสรุปได้ดังนี้

1. ด้านนโยบายการส่งเสริมการปลูกพืชสวน ทุเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาครัฐจังหวัดศรีสะเกษ มี 4 นโยบายหลัก คือ นโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตร, นโยบายการเกษตรแปลงใหญ่, นโยบายศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และนโยบายมาตรฐานสินค้าเกษตร

2. ด้านกลไกการส่งเสริมการปลูกพืชสวนทุเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาครัฐในจังหวัดศรีสะเกษเป็นการขับเคลื่อนนโยบายโดยใช้โครงการย่อยๆ ต่างๆ ที่หน่วยงานต้นสังกัดคือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นผู้กำหนด โดยมีข้าราชการและส่วนงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน

3. ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มการส่งเสริมการปลูกพืชสวนทุเรียน ในจังหวัดศรีสะเกษได้พบว่า การส่งเสริมการปลูกทุเรียนของภาครัฐ ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ต่อครัวเรือนในพื้นที่ทำการปลูกทุเรียนเพิ่มมากขึ้น กลไกการส่งเสริมในรูปแบบกิจกรรม โครงการต่างๆ ที่ทำร่วมกันกับภาคเอกชน ทำให้ผลผลิตมีราคาสูง และไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค อีกทั้งผลผลิตส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อส่งออก ปัญหาที่รอการแก้ไขคือการนำผลผลิตนอกพื้นที่เข้ามาจำหน่ายทำให้ไม่สามารถควบคุมมาตรฐานได้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่พบผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐต้องสนับสนุนการออก Road Show ทั้งผลผลิตที่เป็นทุเรียนสดและทุเรียนแปรรูปของเอกชน โดยผ่านกระบวนการคัดกรองจากขั้นตอนการผลิตที่ได้คุณภาพในด้านการรับรองมาตรฐานระบบการผลิตตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายอาหาร เพื่อการออกหนังสือรับรอง GAP รวมถึงมาตรฐาน GMP เพื่อการส่งออก ซึ่งภาครัฐควรส่งเสริมให้เอกชนที่ผ่านการคัดกรองคุณภาพหาตลาดใหม่ๆในประเทศและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยที่ค้นพบผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1) ภาครัฐจำเป็นต้องส่งเสริมการให้ความรู้ ความเข้าใจ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการบูรณาการการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนเพื่อป้องกันและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต

2) ภาครัฐควรพัฒนาการจัดการโครงการศึกษาการทำโซนนิ่ง (Zoning) ของผลผลิตเพื่อลดภาวะการกระจุกตัวของผลผลิตในช่วงที่มีผลผลิตออกมาจำนวนมากพร้อมกันทุกพื้นที่ หากทำโซนนิ่งได้จริงจะทำให้ระยะเวลาการทำการค้าเพิ่มขึ้น

3) ควรมีการพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐให้มีความพร้อมในด้านความรู้ความสามารถรวมถึงการนำข้อมูลของนโยบายที่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานได้จริง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยต่อยอดในกรณีอื่นอีกดังนี้

1) ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบลักษณะอันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของทุเรียนที่ปลูกในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษกับพื้นที่อื่น เช่น ด้านพันธุ์ทุเรียน การบำรุงรักษา การเจริญเติบโต การให้ผลผลิตต่อไร่ เนื้อทุเรียน รสชาติของทุเรียน ความนิยมผู้บริโภค และราคาขายต่อกิโลกรัม เป็นต้น

2) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากทุเรียนเพื่อเป็นสินค้าส่งขายต่างจังหวัดหรือเป็นของฝากสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่เขตอีสานใต้เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักทุเรียนที่ปลูกในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

3) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกรชาวสวนทุเรียนในพื้นที่ 3 จังหวัด เขตอีสานตอนใต้ ศรีสะเกษ สุรินทร์ และบุรีรัมย์

เอกสารอ้างอิง

ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2561). **เศรษฐกิจการค้า และการ**

ลงทุนในคาบสมุทรอินโดจีน 2561. ขอนแก่น: ธนาคารแห่งประเทศไทยสำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พีรพร พร้อมเทพ. (2558). **การศึกษาแนวทางการพัฒนาการผลิตทุเรียนศรีสะเกษเพื่อการส่งออก**

ไปยังประเทศจีน. ขอนแก่น: ธนาคารแห่งประเทศไทยสำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ศูนย์ปฏิบัติการข้าวส่งเสริมการเกษตร จังหวัดศรีสะเกษ. **การประชุมคณะกรรมการเพื่อจัดเตรียมงาน**

เทศกาลเงาะ-ทุเรียน และของดีศรีสะเกษ 57. 21 พฤษภาคม 2557. ศรีสะเกษ: ศูนย์

ปฏิบัติการข้าวส่งเสริมการเกษตร.

